

12.3.2015

Kirjastoverkkopalvelut,
FinELib

FinELibin ohjausryhmän kokous 12.3.2015

Aika	Torstai 12.3. klo 12.00–15.00
Paikka	Kansalliskirjaston keskustan toimipiste (2. krs, Fabiania-kokoushuone), Ylipistonkatu 1, Helsinki.
Läsnä	Matti Manninen, rehtori, Jyväskylän yliopisto, puheenjohtaja Kristiina Hormia-Poutanen, johtaja, Kansalliskirjasto/kirjastoverkkopalvelut, klo 13.20 alkaen Tuula Hämäläinen, Team Leader, Knowledge Solutions, VTT Jaana Roos, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö, (Anne Luoto-Halvarin sijaisena) Eeva Klinga-Hyöty, tietopalvelupäällikkö, Haaga-Helia ammattikorkeakoulu Tarja Koskimies, kirjastonjohtaja, varapj., Seinäjoen ammattikorkeakoulu Merja Kummala-Mustonen, kirjastotoimen ylitarkastaja, Pohjois-Suomen aluehallintovirasto Aija Laine, suunnittelija, Turun kaupunginkirjasto (Virva Nousiainen-Hiiren varajäsen), klo 12.10 alkaen Minna Niemi-Grundström, kirjastonjohtaja, Tampereen yliopisto (Eeva-Liisa Lehtosen varajäsen) Liisa Rossi, järjestelmä- ja verkkopäällikkö, Kuopion kaupunginkirjasto Ulla Nygrén, kirjastonjohtaja, Turun yliopisto Elisa Paavilainen, tietopalvelupäällikkö, Suomen ympäristökeskus Petri Raivo, rehtori, Karelia ammattikorkeakoulu Terhi Manninen, Kansalliskirjasto/FinELib, sihteeri
Poissa	Eeva-Liisa Lehtonen, ylikirjastonhoitaja, Aalto yliopisto Virva Nousiainen-Hiiri, toimistopäällikkö, Helsingin kaupunginkirjasto Minna Karvonen, opetus- ja kulttuuriministeriö Anne Luoto-Halvari, opetus- ja kulttuuriministeriö
Esittelijä	Arja Tuuliniemi, palvelupäällikkö, Kansalliskirjasto/FinELib
Asiantuntijat	Paula Mikkonen, tietoasiantuntija, Kansalliskirjasto/FinELib Toni Vesterinen, hankinta-asiantuntija, Kansalliskirjasto/FinELib

Esityslista

1. Kokouksen avaus, osallistujien toteaminen ja esityslistan hyväksyminen

Esitys:

Puheenjohtaja avaa kokouksen ja toteaa osallistujat. Hyväksyttäneen esityslista. Tiedoksi ed. kokouksen hyväksytty pöytäkirja (Liite 1).

Päätös: Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 12.01 ja totesi osallistujat. Esityslista hyväksyttiin.

2. FinELibin raportti vuodelta 2014

Esitys:

Arja Tuuliniemi ja Paula Mikkonen esittelevät luonnoksen FinELibin raportiksi vuodelta 2014. Keskustellaan raportin sisällöstä ja tehdään raporttiin ohjausryhmän esittämät muutokset. (Liite 2).

Keskustelu:

Käytiin läpi raportti kohta kohdalta.

12.3.2015

Kirjastoverkkopalvelut,
FinELib

Arja Tuuliniemi kertoi, että raportti on vielä keskeneräinen, mm. tilasto-osuus tulee täydentymään. Yleiskatsaus tullaan kääntämään englanniksi (executive summary) ja laittamaan verkkoon. Ohjausryhmältä toivotaan kantaa sekä raportin sisältöön että formaattiin (esim. raportin laajuuteen).

Kohtaan 3.2. (ohjausryhmä) liittyen Arja Tuuliniemi kertoi, että ohjausryhmille tehtyyn kyselyyn tuli vain kaksi vastausta FinELibin osalta, mutta palveluissa mukana olevien organisaatioiden edustajille suunnatusta kyselystä saatiin myös vastauksia.

Kohtaan 3.6 (uusien aineistojen valinta) liittyen Arja Tuuliniemi kertoi, että neuvottelut kotimaisten kustantajien kanssa voivat kariutua siihen, että kustantajat haluavat mieluummin myydä suoraan organisaatioille kuin konsortion kautta. Jotta kotimaista tarjontaa saadaan enemmän konsortion kautta, tarvitaan konsortion yhteistä tahtotilaa kustantajien suuntaan.

Kohtaan 3.7. (scoop) liittyen puheenjohtaja tiedusteli, miltä ajanjaksolta julkaistujen artikkeleiden määrä on. Arja Tuuliniemi tarkensi, että vuoden aikana on julkaistu 4722 artikkelia.

Kohtaan 3.8 (tieteenalakohtaiset käyttäjäluvut) liittyen Paula Mikkonen kertoi, että vain osa FinELib-aineistoista on sellaisia, joissa käyttäjäluvut ovat hinnoitteluperusteena, ja näistä pieni osa sellaisia, joissa käytetään tieteenalakohtaista käyttäjälukua. Näiden aineistojen osalta tieteenalakohtaiset käyttäjäluvut on kerätty konsortion jäseniltä, koska opetushallinnon Vipunen-tilastopalvelusta ei lukuja ole saatavissa tarvittavalla jaottelulla tai tarkkuudella. Arja Tuuliniemi kertoi, että kustantajat ovat suostuvaisempia räätälöimään hinnoittelua neuvottellessaan yhden kirjaston kanssa kuin konsortiotasolla. Konsortiotyön kannalta puolestaan ei ole logistisesti järkevää kerätä käyttäjämääriä organisaatioilta jokaista neuvottelua varten. Koska keskitetysti ei ole saatavissa yksiselitteisiä tieteenalakohtaisia käyttäjälukuja, FinELib kerää lukuja vain tapauskohtaisesti. Vipusesta saatavia karkean jaottelun lukuja voidaan hyödyntää neuvottelujen tausta-aineistona.

Ohjausryhmässä kysyttiin, miten aineistojen kilpailutuksessa on huomioitu Finna. Toni Vesterinen kertoi, että kilpailutuksissa portaaliyhteensopivuus oli yksi vertailukriteereistä.

Ohjausryhmässä kiinnitettiin huomiota yliopistojen vuosittaisiin korkeisiin hinnankorotuksiin. Arja Tuuliniemi selvensi, että käytetyn rahan määrän nousu ei johdu kokonaan hinnankorotuksista, vaan myös siitä, että v. 2014 alusta yliopistojen käyttöön saatiin yksi uusi kallis aineisto.

Ohjausryhmän jäsenet toivat esiin esimerkkejä siitä, että konsortion kautta hinta on ollut kalliimpi kuin suorahankintana. Tästä toivottiin tietoa palveluyksikköön.

Kohtaan 4.2. (aineistojen käyttö) liittyen Merja Kummala-Mustonen kertoi, että yleisten kirjastojen tilastoon kerättiin viime vuodelta e-aineistojen käyttötilastot nyt ensimmäistä kertaa. Toiveena, on että tilastojen merkityksen kasvu edistäisi kotimaisten toimijoiden tilastojen kehittämistä.

Kohtaan 5 (koulutus ja viestintä) liittyen todettiin, että taulukkoon tulee korjata Finna-PCI-Nelli ja aikuiskoulutus kumpikin omiin lokeroihin ja lisäksi liittää niihin oikeat päivämäärät.

12.3.2015

Kirjastoverkkopalvelut,
FinELib

Talousraportin osalta (liite 4) puheenjohtaja kiinnitti huomiota otsikoinnin epäselvyyteen. Arja Tuuliniemi selvensi, että ensimmäinen osio kattaa koko budjetin ja toinen perusrahoituksen. Sovittiin, että otsikointi korjataan.

Yleisesti raportista todettiin, että se on selkeä, kiinnostava ja läpinäkyvä sekä sopivalla tarkkuustasolla kirjoitettu. Kohdan 3. otsikointia voisi korjata niin että kehittämishankkeet painottuisivat enemmän. Lisäksi todettiin, että tiivistelmän tulee kertoa FinELibin merkityksestä ja kehityksen suunnasta. Tiivistelmän tulee sisältää numerotietoa ja tapahtuneet muutokset.

Päätös:

FinELib-palveluyksikkö tekee sovitut muutokset raporttiin.

3. FinELibin toimintasuunnitelma ja talousarvio vuodelle 2015

Esitys:

Arja Tuuliniemi ja Paula Mikkonen esittelevät FinELibin budjetin vuodelle 2015 ja luonnoksen FinELibin toimintasuunnitelmaksi vuodelle 2015. (Liite 3 ja 4)

Keskustelu:

Käytiin läpi toimintasuunnitelma kohta kohdalta.

Kohtaan 3.1.(aineistoneuvottelut) liittyen Arja Tuuliniemi kertoi, että tiedonlouhinnasta tehdään selvitys, jotta osataan ottaa se paremmin huomioon sopimusneuvotteluissa. Kristiina Hormia kertoi, että lähiaikoina on tulossa ns. Hague declaration, joka sisältää suosituksia tiedonlouhinnasta. Manchesterissä on kansallinen tiedonlouhinnan keskus, jonka asiantuntemusta kannattaa hyödyntää. Ohjausryhmässä todettiin että mm. Aallossa, Helsingin yliopistossa ja VTT:llä on asiantuntemusta tiedonlouhintaan liittyen.

Tuula Hämäläinen ehdotti, että aineistoneuvottelujen kuluessa pidettäisiin konsortion sisäisiä puhelinneuvotteluja, joissa palveluyksikkö kertoisi neuvottelujen tilanteesta ja konsortion jäsenet voisivat antaa palautetta. Arja Tuuliniemi kertoi, että tällä hetkellä aineistoista voi antaa palautetta erityisellä palautelomakkeella. Lisäksi ekstranetin aineistosivuilla, joita palveluyksikkö hyödyntää neuvotteluista tiedottamiseen, on mahdollisuus kommentoida. Arja Tuuliniemi totesi, että Tuulan ehdotusta voidaan harkita kokeiltavaksi ensi syksynä.

Kohtaan 5.3 (asiakkaat) liittyen Paula Mikkonen kertoi, että muutaman mahdollisen uuden asiakkaan kanssa on parhaillaan neuvottelut käynnissä liittymisestä FinELib-konsortioon.

Kohtaan 5.4 (yhteistyö yleisten kirjastojen konsortion kanssa) liittyen todettiin, että viestiminen kentälle konsortioiden työnjaosta on tärkeää, koska siihen liittyen ilmenee nyt paljon hämmennystä.

Päätös:

Toimintasuunnitelma ja budjetti hyväksyttiin.

4. Elsevier-neuvottelut 2017-

Esitys:

12.3.2015

Kirjastoverkkopalvelut,
FinELib

Arja Tuuliniemi esittelee eri sektoreiden työryhmien valmistelemat esitykset kunkin sektorin tavoitteista ja toiveista neuvottelujen suhteen. Keskustellaan aikataulutuksesta ja neuvotteluryhmän kokoonpanosta. (Liite 5)

Päätös:

Päätettiin perustaa neuvotteluja varten strategiaryhmä ja neuvotteluryhmä.

5. FinELibin kustannustenjakomalli

FinELibin kustannustenjakomallilla jaetaan aineistojen kustannuksia konsortion sisällä perustuen aineiston käyttöön ja organisaatioiden käyttäjämäärään. Tällä hetkellä mallia sovelletaan kuuden aineiston hinnoittelussa. Mallia kohtaan on esitetty tyytymättömyyttä ja toivottu muutoksia malliin. (Liite 6)

Esitys:

Toni Vesterinen esittelee mallin ja siihen saadun palautteen. Keskustellaan mallin periaatteista ja saadusta palautteesta.

Keskustelu:

Toni Vesterinen kertoi, että malli on ollut voimassa vuodesta 2002 ja se valmisteltiin sektoreiden yhteistyönä (yliopistot, tutkimuslaitokset ja ammattikorkeakoulut). Malli luotiin, jotta päästäisiin eroon tilauskantaan perustuvasta hinnoittelusta, joka aiheuttaa suuret maksut niille, jotka ovat tilanneet paljon riippumatta esim. käytön määrästä. Mallissa ovat muuttujina aineiston käyttötilastot, tilaajien käyttäjämäärät, muutosrajoittimet sekä minimi- ja maksimihinnat.

FinELib-konsortio on saanut yhdeltä konsortion jäseneltä ehdotuksen malliin toivottavista muutoksista. Palautteessa on toivottu mm. käytön painoarvon nostoa, maksimihinnankorotuksen alentamista, vuositarkistuksia hintoihin ja tutkimuslaitoksille omia laskentaperusteita. Käytön painottamisesta alkuperäinen työryhmä oli sitä mieltä, että siinä on riskinä käytön rajoittaminen. Maksimihinnankorotuksen osalta työryhmässä oli testattu pienempiäkin prosentteja, mutta niillä muutokset olisivat olleet pieniä ja mallin hyöty vähäinen. Monivuotisissa sopimuksissa maksuja ei ole mahdollista tarkistaa vuosittain, koska tilaajien on tiedettävä hinnat koko sopimuskaudelle voidakseen sitoutua niihin. Jos tutkimuslaitoksiin sovellettaisiin omia laskuperusteita, tutkimuslaitoksille tulisi saada erillinen tarjous.

Ohjausryhmässä todettiin, että mallin tarkistaminen on hankalaa. Todettiin, että mallissa voitaisiin muuttaa muuttujien prosentteja esim. niin että käytön osuus kustannuksista olisi 100 %. Riskeinä nähtiin kuitenkin organisaatioiden tarve rajoittaa käyttöä esim. tapauksessa jossa organisaatiota uhkaa siirtyminen korkeampaan hintakategoriaan. Lisäksi todettiin, että käyttötilastoissa katsotaan aina taaksepäin jolloin käyttö kuvastaa mennyttä tilannetta, ei nykyhetkeä. Oltiin myös huolestuneita mahdollisesta käyttölukujen ennakoimattomasta kasvusta tiedonlouhinnan seurauksena ja pohdittiin onko mahdollista erottaa tiedonlouhintaa käyttötilastoista.

Pohdittiin myös ad hoc -työryhmän perustamista asiaa pohtimaan, mutta samalla todettiin että on kyseenalaista, saisiko työryhmä mallista mitään uutta irti. Arja Tuuliniemi totesi, että jos kustannustenjakomallin muutostyö aloitetaan, tulee konsortiossa määritellä työn tavoitteet.

Päätös:

12.3.2015

Kirjastoverkkopalvelut,
FinELib

Päätettiin, että selvitys vuonna 2002 käyttöön otetun FinELibin kustannustenjakomallin mahdollisesta uudistamisesta aloitetaan aikaisintaan vuonna 2017.

6. Ajankohtaista kustannustoimialalla ja konsortiossa
Nature ja Springer ovat ilmoittaneet yhdistymisestä. Asia on vielä kilpailuviranomaisen käsittelyssä.
7. Muut asiat
Muita asioita ei ollut.
8. Tiedotusasiat
TDM-julkilausuman tilanne: Arja Tuuliniemi kertoi, että ennen oman julkilausuman muotoilua katsotaan mitä kansainvälisillä foorumeilla ja kotimaassa tapahtuu asiaan liittyen. Kristiina Hormia muistutti, että Haagin tiedonlouhintaa koskevaan deklaraatioon tullaan pyytämään Suomestakin allekirjoituksia.
9. Seuraava kokous
Seuraava kokous pidetään 27.5. klo 13-16. Tässä kokouksessa osa ajasta käytetään strategiatyöhön.
10. Kokouksen päättäminen
Puheenjohtaja päätti kokouksen 15.05.

LIITTEET

Liite 1. Edellisen kokouksen pöytäkirja tiedoksi

http://www.kansalliskirjasto.fi/attachments/514xoyz0b/6VWPSHpa1/Files/CurrentFile/ohjausryhma_poytakirja_4_2014.pdf

Liite 2: Luonnos FinELibin raportiksi vuodelta 2014

Liite 3: Toimintasuunnitelma 2015

Liite 4: Budjetti 2015

Liite 5: Elsevier-neuvottelut

Liite 6: FinELibin kustannustenjakomalli